

ผมได้อ่านบทความของคุณกัลยรักษ์ นัยรักษ์เสรี ฉบับนี้หลังจากที่ได้เสนอความคิดเห็นในบทความของคุณกัลยรักษ์ ที่เขียนหลังจากบทความนี้จากการได้อ่านทั้งสองตอน ถือว่าผู้เขียนได้นำเสนอประเด็นความคิดเห็นที่ได้จากการวิจัย ที่น่าสนใจมาก เป็นสิ่งที่ควรนำมาคิดและหาคำตอบที่แท้จริงว่าทำไมคนสมัยนี้จึงต้องการทำงานเป็น "gig" ตามเหตุผลที่ผู้เขียนได้นำมาเผยแพร่ อย่างไรก็ตามผมยังเชื่อว่าสิ่งที่ท่านนำมาเขียนโดยการอ้างอิงถึงงานวิจัย ผมยังคงมีความเห็นเช่นเดียวกับที่นำเสนอไว้คราวแรก คือน่าจะมีสาเหตุที่สำคัญมากกว่าความพอใจในการทำงานอิสระ เพียงด้านเดียว ต้องนำประเด็นของความมั่นคงเข้ามาพิจารณาด้วย เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจทั้งของส่วนตัว ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

ม.ล.ชาญโชติ ชมพูนุท

19 พ.ย.2560

Gig Economy ในยุคใหม่ของคนทำงาน

ผู้เขียน: กัลยรักษ์ นัยรักษ์เสรี

เผยแพร่ในนิตยสารการเงินธนาคาร ฉบับเดือนตุลาคม 2017

Gig Economy คืออะไร

ถ้าดูที่ความหมาย แท้จริงแล้ว Gig เป็นคำแสลง หมายถึงการแสดงของนักแสดงหรือนักดนตรีหรือวงดนตรีที่รับจ้างเป็นครั้งๆ ไป ซึ่งภายหลังก็รวมไปถึงงานประเภทอื่นๆ ที่มีลักษณะเป็นครั้งคราวด้วย ประกอบกับกระแสที่คนยุคนี้หันมานิยมทำงานอิสระรับงานเป็นช่วงเวลาสั้นๆ ไม่ยึดติดกับที่ใดที่หนึ่ง ท่ามกลางการเติบโตของแพลตฟอร์มออนไลน์ที่สร้างช่องทางการหารายได้ใหม่ๆ โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบการทำงานเดิม ลักษณะการทำงานแบบนี้จึงถูกเรียกว่าGig Economy หมายถึงระบบเศรษฐกิจที่ประกอบด้วยงานครั้งคราว หรืองานที่รับจ้างจบเป็นครั้งๆ ไป

เขียนโดย กัลยรักษ์ นัยรักษ์เสรี

วันอาทิตย์ที่ 19 พฤศจิกายน 2017 เวลา 00:00 น. - แก้ไขล่าสุด วันอาทิตย์ที่ 19 พฤศจิกายน 2017 เวลา 08:20 น.

แล้วใครถูกรวมอยู่ใน Gig Economy บ้าง คำตอบคือ เหล่าฟรีแลนซ์ พาร์ทไทม์ เอาท์ซอร์ส ไปจนถึงคนที่รับจ้างผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น คนขับ Uber และคนที่รับงานผ่าน Upwork หรือ Gigwalk เป็นต้น ลักษณะสำคัญของคนทำงานเหล่านี้ คือมีอิสระ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกรับงานหรือเวลาทำงาน โดยได้รับค่าตอบแทนตามจำนวนงานที่ทำ ที่สหรัฐฯ สถาบันวิจัย Brookings เผยว่าการจ้างงานใน Gig Economy กำลังเติบโตรวดเร็วยิ่งกว่าในตลาดงานประจำเสียด้วยซ้ำ

ข้อดีของการทำงานในรูปแบบ Gig Economy คือมีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาทำงาน เราสามารถบริหารจัดการเวลาและจัดลำดับความสำคัญของงานได้ตามใจ แต่ในขณะเดียวกัน ก็ต้องแลกมาด้วยความไม่มั่นคงจากรายได้ที่ไม่แน่นอน และยังเสี่ยงถูกแย่งงานจากคนอื่นที่มีฝีมือหรือทักษะแบบเดียวกัน

Gig Economy ถือเป็นหนึ่งในเทรนด์แรงของยุคนี้ เพราะได้เข้ามาเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน การจ้างงาน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างในปัจจุบัน กลายเป็นเรื่องใกล้ตัวที่น่าจับตามองว่าในอนาคตชีวิตการทำงานของเราจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง

Gig Economy เติบโตจากอะไร

ปัจจัยหลักที่ส่งเสริมการเติบโตของ Gig Economy มีอยู่ 3 ข้อ

1. สังคมออนไลน์ โลกออนไลน์เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ Gig Economy เติบโตอย่างก้าวกระโดด เพราะทำให้อุปสงค์ (คนที่ต้องการว่าจ้าง) กับอุปทาน (คนที่ต้องการงาน) มาเจอกันได้ง่ายขึ้น โดยมีแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นคนกลาง ยกตัวอย่างเช่น TaskRabbit แอปพลิเคชันสำหรับหาเพื่อนบ้านมาช่วยงานและทำธุระแทน เช่น ทำความสะอาดบ้าน ซ่อมท่อประปา ย้ายของ จ่ายบิลค่าไฟ ฯลฯ ในกรณีนี้อุปสงค์ก็คือเจ้าของบ้านที่อยากได้คนช่วยงาน ส่วนอุปทานก็คือเพื่อนบ้านที่กำลังว่างและมีแรงจะมาช่วยงานได้

2. แนวคิดเศรษฐกิจแบ่งปัน (sharing economy) ชวนให้เรานำของที่มีอยู่มาแบ่งให้คนอื่นใช้งาน แนวคิดนี้ทำให้เกิดงานและช่องทางหารายได้ใหม่ๆ ตัวอย่างเช่น Airbnb เปิดโอกาสให้คนนำที่พักมาปล่อยเช่า Spinlister นำจักรยานมาให้คนอื่นยืม หรืออย่าง Grab และ Uber ที่เราคุ่นเคยกันดีก็สร้างโอกาสหารายได้กับคนที่มารถด้วยการนำออกมาให้บริการรับส่ง กลายเป็นช่องทางหาเงินใหม่ๆ โดยไม่ยึดติดกับการทำงานนั่งโต๊ะแบบเดิม

3. ไลฟ์สไตล์ของคนยุคใหม่ ที่ต้องการมีอิสระ ได้ทำตามใจตัวเอง ทั้งในการตัดสินใจเรื่องงานและการบริหารเวลาในชีวิต ซึ่ง Gig Economy ก็เข้ามาตอบโจทย์ความต้องการตรงนี้ได้เป็นอย่างดี เราจึงได้เห็นคนยุคนี้เมินงานประจำมาเป็น gig worker กันมากขึ้น ตอนเช้าอาจจะรับงานฟรีแลนซ์ ตอนบ่ายออกไปเป็นคนขับ Grab ตอนเย็นรับจ้างสอนพิเศษ พร้อมๆ กันนี้ก็ปล่อยห้องว่างที่บ้านให้นักท่องเที่ยวเช่าผ่าน Airbnb ไปด้วย นี่เป็นตัวอย่างชีวิตออกแบบได้ของเหล่า gig worker ซึ่งตรงกับไลฟ์สไตล์ของคนยุคปัจจุบัน และยังมีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงไปได้อีกมาก

สถานการณ์ Gig Economy ในโลกไปถึงไหนแล้ว

ในแวดวงบ้านเรา คำว่า Gig Economy อาจจะยังไม่เป็นที่รู้จักกว้างขวาง แต่ถ้ามองไปทางฝั่งประเทศตะวันตกจะเห็นว่าการพูดถึงเศรษฐกิจรูปแบบใหม่นี้กันอย่างครึกโครม ทั้งยังมีงานวิจัย และงานเขียนที่จับประเด็นน่าสนใจออกมาเป็นจำนวนมาก

งานวิจัยจากสถาบัน McKinsey Global เผยว่าตัวเลขประชากร gig worker ในสหรัฐฯ อยู่ที่ประมาณ 54-68 ล้านคน หรือคิดเป็นราวๆ 40% ของจำนวนแรงงานทั้งประเทศ นับเป็นตัวเลขที่สูงจนน่าตกใจ โดยในจำนวนนี้มีทั้งคนที่รับงานอิสระแบบเต็มตัว (คนที่เป็นฟรีแลนซ์) และคนที่มีงานประจำอยู่แล้วแต่รับงานอิสระเป็นส่วนเสริม ผลสำรวจยังบอกอีกว่า gig worker ส่วนใหญ่เลือกรับงานอิสระเพราะอยากหาสมดุลชีวิตและการทำงาน (work-life balance) ในขณะที่บางส่วนเลือกทำด้วยความจำเป็นเพราะหางานอื่นที่ดีกว่าไม่ได้ นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังเป็นประเทศแรกๆ ที่มีโครงการสำรวจประชากร gig worker ในประเทศอย่างจริงจัง ซึ่งการสำรวจดังกล่าวจัดทำโดยสำนักงานสถิติแรงงาน และน่าจะมีผลออกมาให้เราเห็นประมาณปี 2018

อย่างไรก็ตาม Gig Economy ก็สร้างข้อถกเถียงขึ้นเช่นกัน หนึ่งในนั้นคือเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานที่แรงงานควรจะได้ เนื่องจาก gig worker ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์เหมือนคนทำงานทั่วไป เช่น วันลา ประกันสุขภาพ และค่าจ้างขั้นต่ำ พูดังๆ คืออาจถูกผู้ว่าจ้างเอาเปรียบโดยไม่รู้ตัว สำหรับประเด็นนี้ เทศบาลนครนิวยอร์กก้าวหน้ากว่าใครเพื่อน ด้วยการออกกฎหมาย “Freelance isn’t free Act” ให้สิทธิประโยชน์พื้นฐานกับเหล่าคนทำงานอิสระ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสัญญาการทำงานแบบเป็นลายลักษณ์อักษร การได้รับเงินตามระยะเวลาทำงาน รวมถึงการคุ้มครองต่างๆ โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมที่ผ่านมา

ที่น่าสนใจคือ เมื่อเร็วๆ นี้แพลตฟอร์ม Gig Economy เจ้าใหญ่หลายแห่งในสหรัฐฯ ได้เรียงแถวออกมาประกาศให้สวัสดิการและสิทธิประโยชน์กับเหล่า gig worker เหตุผลหนึ่งก็คือจำนวนคนรับจ้างนั้นเข้ามาเยอะก็จริง แต่ก็ลาออกเยอะเช่นกัน อย่างคนขับรถ Uber เข้าใหม่เกือบครึ่งก็เลิกขับตั้งแต่ปีแรก นั่นทำให้ Uber ออกนโยบายอนุญาตให้คนขับสามารถรับทิปจากลูกค้าได้ และมีประกันช่วยเหลือกรณีที่เกิดอุบัติเหตุในระหว่างทำงาน ในขณะที่บริษัทคู่แข่งอย่าง Lyft ก็ให้สิทธิประโยชน์อย่างบริการซ่อมบำรุงรถ ส่วน DoorDash ที่ให้บริการส่งอาหารจากร้านถึงหน้าบ้านก็เสนอการจ่ายเงินค่าแรงในวันถัดมา เรียกได้ว่าฝั่งผู้ว่าจ้างใน Gig Economy ก็ต้องหาทางให้สิทธิประโยชน์เพื่อจูงใจคนทำงานเช่นกันแม้ว่าจะไม่มีกฎหมายออกมาบังคับก็ตาม

มาดูทางฝั่งเอเชียกันบ้าง ที่ญี่ปุ่น มีงานวิจัยออกมาเปิดเผยว่า Gig Economy เป็นหนึ่งในตัวการทำให้เกิดการเกิดของประเทศยิ่งตกต่ำ อาจจะไม่เกี่ยวข้องกันเท่าไร แต่สำหรับญี่ปุ่นที่มีค่านิยมคาดหวังให้ผู้ชายเป็นเสาหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว การมีงานประจำถือเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับการแต่งงาน ยิ่งคนออกมาเป็น gig worker รับงานชั่วคราวกันมากขึ้น อัตราการแต่งงานก็ยิ่งน้อยลง ส่งผลให้โอกาสการมีลูกน้อยลงไปด้วย ผลสำรวจของสถาบันเทคโนโลยีแห่งโตเกียวพบว่า เมื่ออายุถึงวัยสามสิบต้นๆ มีเพียง 30% ของกลุ่มคนที่ไม่ได้ทำงานประจำตัดสินใจแต่งงาน เทียบกับกลุ่มมนุษย์เงินเดือนที่มีสัดส่วนนี้สูงถึง 56%

Gig Economy กับประเทศไทย

แม้กระแสนี้จะไม่เท่าเมืองนอก แต่ Gig Economy ในประเทศไทยก็เติบโตขึ้นเรื่อยๆ เห็นได้จากการเปิดตัวเว็บไซต์หางานสำหรับชาวฟรีแลนซ์โดยเฉพาะ อย่าง Fastwork และ Freelancebay แพลตฟอร์มออนไลน์ใหม่ๆ เช่น Lalamove FindMaid และ Helpster ก็เป็นส่วนช่วยให้ gig worker ในไทยเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว

คำถามถัดมาคือ เราจะปรับตัวกันอย่างไรในวันที่โลกแห่งการทำงานเปลี่ยนแปลงไปแบบนี้

สำหรับคนที่เป็คนยจ้าง รวมไปถึงบริษัทที่มีการจ้างพนักงาน อาจต้องหันมาพิจารณาสัญญาจ้างแบบระยะสั้น ขยายอายุเกษียณ หรือผ่อนปรนในเรื่องเวลาการทำงานเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการใช้ชีวิตของคนยุคปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น ให้ไค้ทำงานจากที่บ้านหนึ่งวันต่อเดือน และปรับการคิดเวลาทำงานเป็นจำนวนชั่วโมงแทนเวลาการเข้า-ออกงานปะๆ แบบเก่าเ้มงเข้าถึงห้าโมงเย็น ซึ่งบริษัทหลายแห่งในไทยก็นำสองแนวคิดนี้ไปใช้จริงแล้ว

ส่วนคนทำงาน ไม่ว่าปัจจุบันจะเป็นมนุษย์เงินเดือน เป็นฟรีแลนซ์ หรือเป็น gig worker สิ่งสำคัญคือต้องพัฒนาทักษะที่ตัวเองมีอยู่ให้เชี่ยวชาญ มีความรู้รอบด้าน เพราะไม่ว่าในอนาคตเราจะเปลี่ยนไปทำงานในรูปแบบใด สิ่งสำคัญที่จะทำให้อยู่รอดได้คือความพร้อมที่จะเผชิญกับความไม่แน่นอนอยู่เสมอ

Gig Economy เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา บางเรื่องอาจเป็นสิ่งที่เราคาดไม่ถึง ทั้งยังข้องเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของเรายิ่งขึ้นเรื่อยๆ ใครที่ยังยึดติดอยู่กับสิ่งเดิมๆ และไม่ยอมปรับตัวให้ทันก็อาจตกขบวนรถไฟแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้โดยไม่รู้ตัว

■ [Thailand](#) , [ไทย](#) , [Gig economy](#) , [Gig worker](#)